

K R O N I K

I

Muhacirler Meselesi Avrupa Araştırma Cemiyeti

1950 yılında Roma'da aktolunan Milletlerarası Sosyologlar Kongresinde Sorbonne Üniversitesi profesörlerinden Lahy, muhacirler ve mülteciler mevzulu konuşmasında bu meselenin bütün Avrupanın tezi olarak ele alınması icabettiğini ileri sürmüştür. Kongre âzasınca kabule mazhar olan bu teklif sonunda ilk muhacirler toplantısı 1950 yılı sonunda Almanyanın Wiesbaden şehrinde yapılmıştır. Bu toplantıda Prof. Lahy reisliğe, Almanya'nın Köln (Kolonya) şehrinde Dr. Nimptsch ikinci reisliğe, Prof. Zeegels umumî kâtipliğe seçilerek ihzari çalışmalara başlanmıştır.

Bundan sonra 1950 yılında sosyologlardan gayri meslek mensuplarının da iştiraklerinin teminine karar verilmiştir. Gerek bu karar, gerek hazırlık mahiyetindeki çalışmalar neticesinde, ilk kongre 2/3 Ekim 1952 tarihinde Münih'te akdedilmiştir. Bu ilk kongrede 20 maddeden ibaret olan «Muhacirler Meselesi Avrupa Araştırma Cemiyeti»nin nizamnamesi kabul edilmiştir. Yine bu kongrede cemiyetin reisliğine Profesör Fahrettin Kerim Gökay seçilmiştir. Nizamname esaslarına göre cemiyetin merkezi Strasbourg olup, dernek Fransız Medenî Kanununun cemiyetlere ait hükümlerine tâbi bulunmaktadır. Cemiyetin âdi, fevkalâde ve asil olmak üzere üç nevi âzalığı vardır. Gayesi muhacir ve mülteciler işinin ilmi bir çerçeve dahilinde ve üye memleketlerinin iş birliği ile tetkik mevzuu yapılması, araştırma neticelerinin karşılıklı mübadelesi, umumî çalışma prensiplerinin vaz'ı ve neticelerin muntazaman neşredilmesidir.

Diğer taraftan yine nizamname esaslarına göre, alâkalı her memlekette beş âza temin edildiği takdirde millî bir section teşekkül edecektir. Neticenin cemiyetin umumî kâtipliğine bildirilmesi lâzımdır. Âzalık müddeti üç yıldır. Umumî toplantı her yıl bir defa yapılır ve keyfiyet riyaset divanının tensip ve tasvibiyle genel sekreter tarafından âzaya altı hafta evvel bildirilir.

Cemiyet muhacir işleriyle alâkalan her yerden her türlü mali yardım ve bağış kabul eder. Fahriyen çalışan riyaset komitesi âzasının masrafları

üyelerin temsil ettiği memleketin sectionu tarafından ödenir. Ve bu meblâğ da âza aidatından elde edilen gelirlerle karşılanır. Nizamnamenin diğer bir hükmüne göre, her section alâkalı memlekette müstakil bir cemiyet olarak kurulur ve yaşar.

Cemiyet nizamnamesinin bu yoldaki hükümlerine uygun olarak memleketimizde de bir Türk Sectionu kurulmuş ve bu cemiyet, tüzüğün verdiği imkânlardan faydalanarak müstakil bir cemiyet halinde teşekkül etmiştir. Bu derneğin adı «Türkiye Göçmenlik Araştırmaları Cemiyeti» olup, çalışma yeri İstanbul Vilâyeti binasındaki hususi dairededir.

Cemiyetin gayesi, sosyal bir problem olması itibariyle memleketimizdeki muhaceret ve iltica hâdiselerine ait ilmî araştırmalar yapmak, başka memleketlerde bu kabil meselelerle alâkalı ilmî derneklerle tetkik, haberleşme ve yayın hususlarında iş birliğini temin etmektir.

Muhacirler meselesi Avrupa Araştırma Cemiyetinin üçüncü umumî toplantısı 1953 yılının Ekim ayı başında Fransa'nın Strasbourg şehrinde yapılmıştır. Bu toplantının ehemmiyetini, meselenin sırf İkinci Cihan Harbinden sonra muhaceret hareketlerine şahit olan memleketleri değil, fakat bir bütün olarak Avrupa kıt'asında yer almış bulunan bütün memleketleri alâkalandıracak şekilde ele alınmış bulunması ve hal yoluna konulması gibi bir neticeye varmış olmasında aramak lâzımdır. Esasen adı geçen bu araştırma cemiyetine atfedilen kıymet ve ehemmiyet ve bu derneğe bağlanan ümitler üçüncü umumî toplantıya Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı, UNO, Beynelmîl Kızıl Haç Cemiyeti, muhacir meseleleriyle meşgul yüksek komiserlik, Beynelmîl Sosyal Hizmet teşekkülü ve büyük dinî dernekler gibi müteaddit ve muhtelif milletlerarası teşekküllerin de iştirakiyle sabit olmuştur.

1952 senesinde Münih'te akdedilen kongrede üçüncü umumî toplantının Strasbourg'da yapılması kararlaştırılırken, merkezi bu şehirde olan Avrupa Konseyi ile sıkı bir iş birliği idamesi bilhassa dikkate alınmıştı. Zira muhaceret ve iltica meselelerinin gerek tetkiki, gerek hal çarelerine bağlanması, esasen bu konseyin başlıca vazifeleri cümlesindedir.

Bundan dolayıdır ki, bu üçüncü umumî toplantıda Avrupa Konseyi Umumî Sekreterliği Etüt Bürosu Müdürü W. Von Schmieden tarafından yapılan tebliğ hususî bir ehemmiyet atfedilmiştir.

Bu tebliğin mevzuu «Avrupa Konseyi ve muhacirler meselesi» idi. Etüt Bürosu Müdürlüğünün tebliğini takiben Helsinki Üniversitesi Sosyoloji Profesörü A. Wari tarafından kongreye sunulan tebliğ büyük bir alâka toplamıştır. Adı geçen profesör tebliğinde, Finlandiya'nın İkinci Cihan Harbi sonrasında muhacir akını neticesinde ne büyük malî müşküllerle karşılaştığını, bu müşkülün bir taraftan Fin halkının mesele ile doğrudan

doğruya alâkadar olması neticesinde adeta «kendi kendine yardım» yoluyla, diğer taraftan esaslı bir toprak reformu ve yüklerin tevzi ve tevzinine matuf mevzuatla, Garbî Almanya'ya nazaran daha büyük bir süratle bertaraf edildiğini etraflıca izah etmiştir.

Mamafih muhacirler meselesi Avrupa Araştırma Cemiyetinin bütün çalışmalarının sırf umumî toplantılara münhasır kalmadığı da aşîkârdır. Bu cümleden olmak üzere cemiyetin umumî kâtibi Dr. M. Kornumpf mevkut olmak üzere üç dilde bültenler neşretmektedir. Ayrıca meselenin Milletlerarası zaviyesinden halli maksadiyle on beş ihtisas komitesi teşkil olunmuştur. Bu arada istatistik, sosyal siyaset, iktisat, sosyoloji, kültür ve hukuk meseleleri bu komitelerde esaslı şekilde ele alınmış bulunmaktadır. Adı geçen ihtisas komitelerinde muhtelif memleket ve milletlere mensup ilim adamları faal bulunmaktadır.

Bu suretle yapılan ve istikbalde yapılacak olan çalışmalar sonunda meselenin milletlerarası zaviyeden ilmi esâslara bağlanmasının mümkün olacağı ve netice itibariyle muhaceret ve iltica yüzünden husule gelen sefalet ve zaruretin bertaraf edileceği umulmaktadır. Üzerinde bilhassa dikkatle durulan nokta, birdenbire büyük ölçüde muhaceret ve iltica hareketlerine maruz kalan nüfusu kesif memleketlerin iktisadî kapasiteleriyle artan nüfus arasında intibak temini ve kütleli muhaceret ve iltica neticesinde meydana gelen iktisadî, psikolojik, sosyal, kültürel ve hukukî gerginliklerin bertaraf edilmesine matuf tedbirler ittihazıdır. Dördüncü umumî toplantı İstanbul'da yapılacaktır. Bu münasebetle Strasbourg'ta aktedilen üçüncü umumî toplantıya katılmış bulunan Türk delegelerinden ve Türk Sectionu âzasından Orhan Tuna'nın kongreye sunduğu raporu hülâsa olarak sahifelerimize geçiriyoruz.

SON BULGARİSTAN MUHACİRLERİ HAKKINDA RAPOR

A — GİRİŞ.

I — Umumî vaziyet :

1950 yılından itibaren Bulgaristan'dan Türkiye'ye vaki göç hareketlerini herşeyden evvel İkinci Cihan Harbi sonrası siyasî şartlarının ışığı altında mütalâa etmek doğru olur. Bilindiği gibi, İkinci Cihan Harbinden muzaffer çıkan Sovyet Rusya bu durumdan faydalanarak harp sonunda kendi mülkî hudutları etrafında peyk memleketlerden mürekkep bir kuşak vücade getirmeğe büyük bir ehemmiyet vermiş, ayrıca siyasî nüfuzu

altına almağa muvaffak olamadığı bazı memleketler üzerinde de eşâsı bazı tazyikler yapmayı ihmal etmemiştir. Bu cümleden olmak üzere ötedenberi hakkında siyasi emeller beslediği memleketimizi çeşitli istikametlerden tazyik ve tehdit altında tutmak yoluna gitmişti.

Sovyet Rusya bu hedeflerini gerçekleştirebilmek gayesiyle bir taraftan açıktan açığa bazı arazi ve üs taleplerinde bulunurken, diğer taraftan memlekette huzursuzluk yaratmak, bütçe üzerinde gayri kabili tahammül yükler ihdas etmek, iktisadi hayatı felce uğratmak ve Çarlık Rusyası devrindenberi Balkan'larda takibetmekte olduğu — Panislavist — siyasetinin icabı Türk ve müslüman unsurları bertaraf etmek v. s. gibi gayelerle asırlar boyunca Bulgaristan'da yaşamakta olan Türk unsurlarından mürekkep, büyük kütleleri gayet kısa bir zaman zarfında Bulgaristan'dan Türkiye'ye hicrete icbar etmiştir.

Gerçi birçok Türk - Rus harpleri neticesinde vaktiyle Osmanlı İmparatorluğu camiasına dahil ülkelerden, 1856 Kırım, 1877 - 78 Türk - Rus ve 1913 - 14 Balkan Harplerinin neticesinde olduğu gibi, Türkiye'ye peyderpey muhaceretler vaki olmuştu. Fakat bu muhaceretler gerek kemmiyet, gerek sistem ve plân bakımından ve takip ettiği gayeler itibarıyla hiçbir zaman bu derece şümüllü bir mahiyet almamıştı. Kaldı ki, bu son kütleli muhaceret yukarıda arzettiğimiz Rus plânının gerçekleşmesine yardım etmek itibarıyla muhacirlerin çırpıplak denecek bir şekilde Türkiye'ye sevklerini hedef tutuyordu. Bundan dolayıdır ki, eski göçlerin aksine olarak bu defa muhacirler hicret ettikleri yerlere kendi imkânlarıyla yerleşebilmek kabiliyetinden külliyyen mahrum bir halde tamamen devlet yardımına muhtaç bir vaziyete düşmüşlerdi.

II — İhsai malûmat :

A — Yukarıda izah ettiğimiz göç hareketi 1950 senesinde başlamış ve 1951 sonunda durmuştur.

Takriben bir buçuk iki yıl devam eden bu mecburî muhaceretin âni olarak durmuş olmasının sebepleri şöyle sıralanabilir :

a — (Rus - Bulgar) cephesinden :

1 — Türkiye'de husulü beklenen iktisadi ve sosyal çöküntü ve huzursuzluk meydana gelmemiş ve Anavatan halkının gayretiyle bu durum önlenmiştir.

2 — Kütleli göç neticesinde Bulgaristan büyük ölçüde iş gücü kaybetmiştir.

3 — Rusya bu vaziyet karşısında muhaceretin devamını, lüzumsuz telâkki etmiştir.

b — Türkiye cephesinden :

Bulgarların göçmenler arasına Türk ırkından olmıyan kütleleri karıştırmış olması ve bunların Türkiye'ye gelmeleri hususunda ısrar etmesi Türkiye'nin gayri muayyen bir müddet için, göç hareketini durdurmasına ve hudutları kapamasına sebebiyet vermiştir.

Gelen göçmenlerin sene itibariyle miktarları şöyledir :

	Hano	Nüfus
1950 yılında gelen	8965	35863
1951 » »	29685	121066
Yekûn	38650	156929

B — İSTANBUL VİLÂYETİNDEKİ DURUM :

1 — Türk Hükûmetinin göçmenlerin iskânı hususunda takip ettiği siyaset şu olmuştur :

a) Küçük sanatlarla işigal eden kimselerle, umumiyetle rençberlikle alâkası olmıyanların Türkiye çapında büyük bir sanayi şehri olan İstanbulda iskânı.

b) Buldukları memleketlerde rençberlikle işigal eden nüfusun yurdun ziraî bölgelerinde yerleştirilmesi.

Bu düşüncenin tesiriyle göçmenler muhtelif illere tertip ve tefrik edilmiş ve bu suretle de gelen halkın meslekî bünyesiyle tertip mahallerinin (iskân mıntıklarının) iktisadî bünyesi arasında umumiyetle bir intibak aranmıştır.

Bununla beraber İstanbuldaki göçmen miktarı 255 aileye münhasır kalmamış, daha evvel başka vilâyetlere tertip ve tefrik edilen göçmenler arasından büyük bir kütle muhtelif sebeplerin tesiriyle İstanbul Vilâyetine akın ederek orada yerleşme ve çalışma imkânları aramışlardır.

Sonradan, Bakanlar Kurulu kararıyle iskân hakkı tanınan tertip harici ve vilâyetimizde iş tutmuş olan bu göçmenlerden 6553 aile, iskânları için müracaat etmiş ve bunlardan 3787 aileye muhtaç durumları tesbit edilerek iskân hakkı tanınmıştır.

2 — Göçmenlerin tevezzü tarzı :

Tertip dahili ve tertip harici gelen göçmenler belli başlı şu mntıklara yerleştirilmiştir :

Tertip dahili 255 ailenin 223 ü şekil (A -I) de gösterilen kazalara yerleştirilmişlerdir. Bunların evleri yapılmış, âlet ve edavat verilmiş ve müstahsil hale getirilmişlerdir. Geri kalan 32 aile iskân istememişlerdir.

Sonradan iskân hakkı tanınan tertip harici göçmenlerden muhtaç durumları tesbit edilen 3787 aile için ilk olarak Eyüp Kazasının Taşlıtarla mevkiinde 2014 ev yaptırılmış ve 2014 aile evlerine yerleştirilmiştir. Geride iskânı lâzımgelen 750 çiftçi, 800 işçi, sanatkâr ve esnaf olmak üzere cem'an 1550 ailenin daha yerleştirilmeleri icabetmektedir.

Bunlardan 800 ailenin Şişli Hürriyet Abidesi civarında ve 750 çiftçi ailesinin de Kartal'da kamulaştırılmak üzere bulunan çiftlikte iskânlarına önümüzdeki ilkbaharda başlanacaktır.

(ŞEKİL A - I)

**İstanbul'da iskâna tâbi olan göçmenler
(İskân edilenler)**

Semti	Adedi	Nüfus
Bakırköy	20	92
Beykoz	27	112
Beyoğlu	1	4
Çatalca	70	305
Kartal	37	147
Üsküdar	30	156
Silivri	33	159
Yalova	5	21
2 — Eyüp - (Taşlıtarla)	2014	10070
	2237	11056

(İskân edilecek olanlar)

Beyoğlu	800	4000 (tahmini)
Abidei Hürriyet	750	3850 (»)
Kartal	550	7850 (»)
Umumi yekûn	3787	18915

Bu duruma göre vilâyet dahilinde kat'î iskânları tamamlanan (evleri yapılmış, kredileri verilmiş ve toprağa bağlanmış) aile yekûnu 2237'dir.

3 — Sıhî ve umumî durum :

Göçmenler cins ve yaş terekübü bakımından umumiyetle normal ailelerden mürekkeptirler. Sarî ve salgın hastalık mevzuubahis değildir. Çalışkanlıkları ile temayüz etmişlerdir. Aile hayatları sağlamdır. Dinlerine son derece bağlıdırlar. Okuyup yazma bilmiyen olmayıp, medenî seviye itibariyle yüksektirler.

4 — İstanbul'da iskân edilen göçmenlere yapılan yardımlar :

İstanbul'da iskân edilmiş bulunan göçmenlere devlet eliyle oldukça geniş yardımlar yapılmıştır. Bu yardımları şu şekilde tasnif etmek mümkündür.

a) *Ev yardımı:*

Göçmenler için şehir ve köy tipi olmak üzere 2 türlü ev yapılmıştır. Yapılan ve yapılmakta olan evler aşağıda listede gösterilmiştir.

Semt	Biten ev adedi		Yapılmakta olan ev adedi
	Şehir T.	Köy T.	
Beykoz	27		
Beyoğlu		1	800
Bakırköy		20	
Çatalca		70	
Eyüp	2014		
Kartal	37		
Üsküdar	30		
Silivri		33	
Yalova	4	1	
2112 + 125 = 2237			+ 800 = 3037

750 ev de Kartal'a yapılacağına göre, yekûnu 3737 olacaktır.

Kesif bir göçmen bölgesi olan Taşlıtarla'da yapılan 2014 göçmen evi A, B, C, D olmak üzere 4 tiptir.

A - Tipi olarak 1000 ev yapılmıştır. Hane numarası itibariyle 1 ilâ 1000 arasındakiler bu tiptendir.

Bir adedi 1800 liraya mal olmuştur. Evler kum, çimento ve harçla döğme olarak inşa edilmiş olup, şikâyeti mucip olanlar bunlardır.

B, C, D tipleri 101 numaradan 2014'e kadar olan 1014 adet olup, 4 müteahhit tarafından yapılmıştır. Bunlar briket ve tuğladan mamûl olup, sağlamdır. Bir tanesi 2100 liraya mal olmuştur. Ev arsaları 300-400 Km². dir.

Binaların döşemeleri yapılmamıştır. Döşemelerini göçmenler kendileri yapmaktadırlar. Evler kullanışlı olup, umumiyetle iki oda 1 hol ve bir tuvaletten ibarettir. Evler noter ve mahallî hükûmet erkânı huzurunda kur'a ile çekilip hibe şeklinde göçmenlere verilmiştir. Arsalar da devlet tarafından satın alınarak bu işe tahsis edilmiş bulunmaktadır. Taşıtlarla'daki evler plân dahilinde inşa edilmiş olup, ana yollar Devlet eliyle yapılmıştır. Keza ana elektrik şebekesi tesis edilmiştir. Evlere tevzii halk tarafından yapılmaktadır.

Su durumuna gelince : Belediye, sular idaresiyle müşterek olarak büyük bir su deposu, 7 umumî çeşme inşa etmiştir. Evlere dağılan tazyikli su tesisatı yoktur, 3 çeşme daha yapılacaktır. Mahallede kanalizasyon yoktur. Basit çukur sistemi tatbik edilmektedir. Yeni ilk okul binası henüz yapılmamıştır. Halen 3 ilkokul kadrosu mevcut olup 15 evde ayrı ayrı tedrisat yapılmaktadır.

Bunlardan gayri yine devletçe 76952 liraya bir hamam, 126.637 liraya (18 dükkân, 1 fırın, 1 gazinodan) ibaret bir çarşı yapılmıştır.

Halk ve belediye otobüsleri İstanbul ile muvasalayı temin etmektedir. Ayrıca bir Kızılay aşevi mevcuttur. Bugüne kadar Devletçe yapılan tesislere sarfedilen para miktarı şöyledir:

Evlere	:	4.342895	L.
Yollara	:	107700	»
Elektrik ve su tesisatı işine	:	249824	»
Meydanın tanzimi işine	:	10000	»
Ağaçlandırma işine	:	4000	»
Çarşı işine	:	126637	»
Hamam işine	:	76952	»
		<hr/>	
Yekûn		4.919008	Lira

Bunlardan gayri inşa bedeli tamamen halk tarafından ödenen güzel bir cami yapılmıştır.

Bütün İstanbul Vilâyeti dahilinde 1.7.953 gününe kadar yapılan ve yapılmakta olan evler için sarfedilen para yekûnu ise 8455509 liradır.

b) *Göçmenleri müstahsil hale getirme hususunda yapılan yardımlar:*

Göçmenleri müstahsil hale getirmek için yapılan yardımlar şöyle sıralanabilir :

1 — Sanatkâr veya esnaf olan ailelere dükkân açılmış olması veya bu hususta yaptığı kontratı ibraz etmesi şartıyla Ziraat Bankası tarafından çevirme kredisi olarak 1 yıl vade ile 500 lira verilmiş ve verilmektedir.

2 — Çiftçi göçmenler için beher aileye 1500 lira donatım kredisi açılmış ve toprak dağıtılmıştır.

3 — Sanatkâr olanlara iş ve işçi bulma kurumları vasıtasıyla iş temin edilmiş ve hasta olanlar da devlet hastahanelerinde parasız olarak tedavi ettirilmiş ve ettirilmektedir.

1953 yılı ortasına kadar yapılan yardımların rakkamla ifadesi şudur:

1 — Çiftçi ailelere verilen ziraat arazisi yekûnu 623150 dönüm.

2 — Çiftçilere tohumluk, esnafalara yemeklik olarak verilen buğday yekûnu 1,258,584 Kgr.

3 — Çiftçi ailelere verilen toprak normuna göre Ziraat Bankasınca yapılan ikraz yekûnu 145100 lira.

4 — Dükkân açmış veya bu hususta kontrat ibraz eden sanatkâr ailelere toptan Ziraat Bankasınca ikraz yekûnu 1822665 liradır.

5 — Çiftçi ailelere verilen donatım kredisi ile Donatım Kurumundan sağlanan ziraat âleti ve vasıtaları: Traktör 35, at 32, araba 96, çift atı 55, pulluk 96, kazma 96, kürek 77, tırmık 46, orak 26, balta 26.

C — İŞ VE ÇALIŞMA DURUMLARI :

Yukarda da söylediğimiz gibi, ilk yapılan plâna göre İstanbul'a tertip edilen göçmenler esas itibariyle küçük sanat erbabından ve esnaftan mürekkep ailelerdir. Bunlardan ensaf olanlar bilhassa berberlik, bakkallık, kunduracılık ve deri işleri, dondurmacılık v.s. yapmakta, işçiler de en ziyade tekstil ve örme sanayiinde çalışmaktadır.

Bunlar için Türkiye'nin en büyük sanayi şehri olmak itibariyle İstanbul'da çalışma ve yaşama imkânları mevcuttur. Hususiyle bunların yerleştirildikleri mntıkaların iktisadî yapıları dikkate alındığı taktirde, bu kabul göçmenler için küçük san'at mensubu olarak iktisadî serbestilerini muhafaza suretiyle çalışma imkânları mevcut olduğu gibi, bu mntıkaların birer sanayi bölgesi olması dolayısıyla fabrikalarda vasıflı işçi olarak çalışma

imkânları da ziyadesiyle mevcuttur. Filhakika Eyüp ve Rami İstanbul imar plânına göre re'sen sanayi mıntıkası olup belli başlı burada şu fabrikalar mevcuttur :

Feshane mensucat
Çıkvaşvili lâstik ve mensucat
Gislaved lâstik
Maltaoğulları mensucat
Nazmi Darman mensucat

Herko iplik ve en son Avundukzadelerin Ramide kurmakta oldukları ve 900 işçi çalıştıracakları iplik fabrikası, Arslan tuğla fabrikası ile Şakir Zümre ve ateş tuğlası fabrikaları. Bunlardan gayri 500 e yakın çeşitli sahalarda çalışan atelye ve fabrika ile müteaddit tuğla harmanları, kil, ve kum ocakları mevcuttur.

Fakat tertip harici İstanbul'a gelen göçmenler arasında sanat ve meslekleri itibariyle küçük sanâtlar sahasında ve fabrikalarda çalışabilecek durumda olmıyan pek çok şahsın mevcudiyeti, başka bir ifade ile bunların meslekî bünyeleri ile iskân edilmiş buldukları mıntıkların iktisadî bünyesi arasında ehemmiyetli bazı fabrikaların bulunması, önceleri bunların elverişli işlere yerleştirilmelerini oldukça zorlaştırmıştır. Çünkü İstanbul esas itibariyle ziraî bir mıntıka değildir. Arazi fiyatları çok yüksektir. Hububat ziraatı pek cüz'î olup, daha ziyade bahçe ziraatı yapılmaktadır. Bundan dolayı bu kabil kimselerin asıl mesleklerini terk ederek kendilerini şehrin iktisadî yapısına uydurmaları icabetmiş, bu zaruretın tesiriyle bu kabil kimseler vasıfsız işçi olarak fabrikalarda çalışmak zorunda kalmışlardır. Mamafih İstanbul Vilâyeti dahilinde iş ve işçi bulma teşkilâtının büyük gayretleri neticesinde mevzuubahis göçmenlerin hemen hepsine iş temin edilmiştir. Diğer taraftan bu göçmenler vergi muafiyetine tâbi olduklarından birçok işverenler de fabrikalarında göçmenleri tercih etmişlerdir.

Filhakika bugün çalışabilecek durumda olan göçmenler arasında işsizlik yoktur. Yalnız 1951 yılı içinde İş ve İşçi Bulma Kurumu İstanbul Şubesi tarafından 1951 göçmene iş temin edilmiştir. Bu tarihten itibaren de göçmenlerin iş bulma hususundaki müracaatları normal hadlere inmiş bulunmaktadır. Diğer taraftan kalifiye olmıyan göçmenler arasında geniş mikyasta meslek değiştirmeler de olmaktadır. Bunlar yeni işlerine süratle intibak etmektedirler. Hülâsa İstanbul'da halen çalıştıkları işlerden daha rahat devamlı ve yüksek ücretli işlere geçmek isteyenler haricinde, gündelik maişetini temin için herhangi bir iş isteyen göçmen enderdir.

D — İSTANBUL'DA İSKÂN EDİLMİŞ BULUNAN GÖÇMENLERİN YERLİ HALKLA OLAN MÜNASEBETLERİ :

Göç hâdisesinin hakikî sebeplerine vakıf olan yerli halk kendi dilini konuşan, kendi ırk ve dininden olan göçmenlere karşı büyük bir sempati göstermiştir. Esasen bu sempatinin derecesi halkın göçmenler için toplanan yardıma geniş ölçüde iştirakiyle de sabit olmuştur. Buna rağmen uzun müddet millî hudutlar haricinde ve büyük bir baskı altında yaşamış olan göçmenlerin hayat telâkkilerini ve dünya görüşlerini bugünden yarıya değiştirecek yerli halkın hayat görüşüne intibak etmeleri beklenemez.

Hususiyle göçmenlerin toplu bir halde iskân edilmiş olmaları, evlenmelerin daha ziyade göçmenler arasında vuku bulmasına ve sırf bu zaviyeden yerli halkla göçmen nüfus arasında bir kaynaşmanın husule gelmesine sebep olmaktadır.

Şüphe yoktur ki, bu göçmenlerin şehrin mahallelerine serpiştirilmeleri yerli halkla süratle kaynaşmaları itibariyle çok daha isabetli olurdu. Ancak hükümeti toplu iskâna sevkeden sebepler de mühimdir. Bu sebepler arasında bilhassa şehir içinde gurup halinde bina inşaatına müsait sahaların gayet mahdut oluşu, arsa fiyatlarının fevklâde yüksek bulunuşu, toplu inşaatın maliyet bakımından bahsettiği faydalar sanayi mntıkalarının umumiyetle şehrin dış mahallelerinde kurulmuş olması zikre değer.

E — NETİCE :

Sözlerimizi hülsa etmek icabederse şu neticeleri çıkarabiliriz :

1 — Son gelen Bulgaristan muhacirlerinin umum Türkiye nüfusuna nisbeti ancak binde 7,4 ($\frac{7,4}{100}$) gibi cüz'î bir miktara baliğ olmaktadır. Yani beher 1000 nüfus içinde ancak 7 göçmen mevcut bulunmaktadır.

2 — Halen Türkiyede Km² ye 27 kişi düşmekte olduğuna göre Bulgaristan göçmenlerinin Türkiyeye gelişleriyle, bilfarz Almanyada olduğu gibi bir toprak sıkıntısı husule gelmemiştir. Hattâ daha fazla göçmen gelse dahi toprak bakımından bir sıkıntıya düşülmeyeceği söylenebilir.

3 — Yalnız yukarda da arzettiğimiz veçhile istihsal vasıtaları bakımından darlık mevcuttur. Gelen göçmenlerin Bulgaristan'da iktisaden sömürülmüş olması da bu durumu güçleştirmiştir .

4 — Türkiye, diğer bazı devletler (meselâ Almanya) gibi harpten çıkmadığı için sosyal ve iktisadî bakımdan bir muvazenesizlik mevcut değildir.

5 — Bu sebeple Türkiye'nin zirai bakımdan inkişaf arzeden bir istihlal kapasitesine malik olması neticesinde gıda maddeleri sıkıntısı da mevcut değildir.

6 — Muhaceret neticesinde kütleli ve bünyevî bir işsizlik meydana gelmemiştir.

Hususiyle göçmenlerin toplu olarak yerleştirildikleri yerlerin sanayi muntikasının (Radius)'u içinde bulunması bunlara iş bulunmasını çok kolaylaştırmıştır.

7 — Yeni göçmenler iktisadî ve sosyal bünye tarafından mas edilmiştir. Ancak bazı müşküller göçmenlerin büyük kısmının İstanbul'da yerleşmesinden ileri gelmektedir. Bu da esasen memleket ölçüsünde bir muvazene arz etmiyen nüfusun tevezzü tarzı üzerinde menfi bir tesir yapmıştır.

8 — Göçmenlerin sevkinde tertip dışı yer değiştirmeler sanayi muntikası olan İstanbul'a teveccüh etmiş, yani serbest göçler daha ziyade tabii, iktisadî mutalara intibak etmiş, buna mukabil resmî tertipler daha ziyade iktisadî bakımdan zayıf muntikaları hedef tutmuştur.

9 — Netice olarak göçmenler memleket bünyesine umumiyetle intibak etmiş, sosyal ve iktisadî bir huzursuzluk doğmadan bu mühim dâvanın halli yoluna muvaffakiyetle gidilmiştir.

Orhan Tuna